

Redactiunea

se afla in

Strat'a tragatoriului

(Lövész-utca), Nr. 3.

Scrisorile nefraucate nu se primescu decât numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisorile monime nu se publica. Articlii tradusi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune :

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siesse lune 5 „ „ „
Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romania :

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni :

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separat. In locul deschisu 20 cr. de linia. Unu esemplariu costa 10 cr.

B.-Pest'a, 16/28. Jan. 1874.

Mare parte a siedintiei de luni a carei deputatiloru s'a petrecutu cu discussiunile escate a supr'a reportului misiunii de imunitate relativu la radarea D. V. Babesiu, carui-a proclamat' a reg. i-a intentatu processu de accusa, pentru unu „Apellu“ câtra fostii initiatori publicatu in „Albin'a“ inca inceputulu lunei Sept. an. tr. — Vom comiss. de imunit. era fiesce pensat' a estradare, ce camer'a au primitu cu aprobatiune; prea p' cini se ridicara p'tru aperarea Dni Babesiu, d'ntre deputatii de partit'a nat. numai trei insi, a d'ntre magiarii d'in part. estrema mai unulu, dep. Al. Csiky, care inca pa cetirea articolului incriminatu votâ majoritatea.

Situatiunea deputatiloru de part. era forte grea, pentru ca nu era ab'a de a appera vre o cauza d'ntre ele, cari se considera de nationale, si nu se aia fi vorb'a de a lua sub scutul loru un'a din acelle cause juste, pentru cari masii juruise solidaritate, ci era puru simplu una cestiune personala, era unu appellu electoral in termini violeti, vorbe late si insolenti, cari nu facu pre d'farietatei rom. Variate sunt motivele si felurile mediulocele de cortesia cari se servescu omenii in ajunulu geriloru, dar scopulu nu pote sanctificatiune mediulocele si neci decâtu nu temu aprobâ gressitele apucature de appellulu amintitu, ceea ce si D. Babesiu, semtindu dupa reflectare mai sosa, marele inconvenientu, ce se coasesse prin publicarea appellulu resp. annoscû insu-si, in scrissorea sa scesata judelui de instructiune (11. v. 1873.) dechiarandu, ca desaprobatiunele mai violenti, descoperi ca i reu de publicara loru, si roga totota pre guvern, ca multumindu-se cu sta dechiaratiune a sa, — carei-a mai iuge: ca nu simte neci o pofta de rtriu, — se desista de la urmarirea processulu, ceea ce dsa ar considerâ de jelleptiune politica si ar primî cu ltiamire. Dupa cetirea acestui actiunea deveni imposibile si de aici a, ca dep. nat. mai multu pentru ierea decorulu decâtu a justetiei, si itru a nu tacé absolutaminte, luara agiulu unulu Dep. Stanescu, a face trarea pre basea inse-si dechiaratiunei si Babesiu, rogandu camer'a a se mulnî cu acca dechiaratiune in urmareea si-a este sperantia intemeiata, ca asene estravagantie nu se voru repeti. altulu, Dep. Romanu, staruî se detre ca vessatiunea si persecutarea d'in tea guvernulu, nu o deduce d'incuprin articulu incriminatu, ci d'in modulu cederii, arretandu ca nu se urmedia cellu-a-si modu si in contra diaristimag. carea in tote dillele vetema natalitate tierrei observa ca processelle pressu sunt odiose si semena cu proces d'in evulu mediu intentate cu atâr'a fime in contr'a strigeloru, ca processelle pressa neci odata nu ducu la scopulu tinde guvernulu, ci chiaru la conu si ca prin urmare escessele pressu prin mesure coercitive: incarcés si globe pecuniarie, ci prin intemrile de capacitate alle inse-si preselle pote indreptâ. — De altmintre se constatâmu ca a fara de unu aru deputatu Em. Huszár, dep. mag. chiaru insu-si dep. Col. Tiss'a au

vorbite cu moderatiune. Vom reveni a supra discursuriloru ce se tienura p' si contr'a.

Cetimu in „Pester Lloyd“ :

Intentiunea Portei, annunciata de currendu, de a supune revisiunii tratatele salle commerciale cu marile poteri Europeane, au desceptatu in Bucuresci, precum ni-se serie d'acolo, mare ingrigire. Inca este in via memoria passulu Portei, facutu in tomn'a annulu tr. d'a disputâ Principatelor dreptulu d'a inchiâ elle de sine tratate cu poterile straine, si se crede ca in acesta resolutiune de data mai noua, este ascunsa intentiunea, ca Port'a cu occasiunea inchiarei noveloru tratate va cercâ se estindia poterea loru obligatoria si a supr'a Romaniei. Cunoscutu este, ca stipulatiunile Conventiunei de Paris, anume art. 8, d'in acelle, nu este formulatu cu destulla precisiune, spre a se eschide tota controvers'a. Cee dreptu, nu se pote prevedé scopulu, care an indemnatu pre Turci'a se caute unu casu de certa, alle carei-a consecintie practice ar fi cu totulu indifferente pentru prosperitate ei. Inse cu tote acestea, in Bucuresci se pregatescu pentru lupt'a diplomatica a supr'a acestei cestiuni. Dorintia d'a avé unu aliatu potinte in asta certa, au fostu destullu de efficace a invinge chauvinismulu, si astfelu de unu timpu in coce in d'farietate romana se potu ceti deductiuni, alle caroru intiellesu este, ca imperatulu Vilelmu este chiamatu a lua asupra-si acellu rol de protectiune, ce odonora imperatulu Napoleon III. lu jocasse in favorea Romaniei. Se pote presupune ca acesta purcedere este menita a spriginî passii confidentiali, ce cabinetulu Romaniei are se faca la Berlin. In diu'a de annulu-nou, Principele Carlu addusse in persona ministrulu presiedinte Catargiu mare-crucea ordinulu casei de Hohenzollern, ce, precum se scie, numai regele Prussiei are dreptulu d'a o conferi.

Diariulu „Osten“ publicasse una correspondintia d'in Aradu, care, dupa traducerea d'in „Telegrafulu Rom.“, o republicâmu si noi.

„Despre fondulu comunu bisericescu allu diecesei Aradului si Caransebesiului vi-a impartasitu dejâ correspondintele din Caransebesiu, ca cu acellu-a nu s'a manipulat sinceru si ca s'au imprumutatu summe considerabile la persone insolvente. Acum ni-se reportedia in modulu cellu mai autenticu si probatu prin unu registru accuratu, ca din mentionatulu fondu bisericescu s'a datu imprumutu nu mai puicinu decâtu 200,000 fl. di: doue sute de mii florinti in moneta conventiunale familiei Mocioni si ca acesta summa colossala nu s'au resolutu inca nici pana in diu'a de asta di si ca nici intereselle nu s'au platitu Erâ unu tempu, candu domni Mocionescii se gerau de cei mai infaacarati patrioti romani, de si noue nici atunci nu ni erâ nimicu cunoscutu din ceea ce s'a redicatu preste nivelulu obicinuitu. De vro câti-va anni inse domni Mocionescii au lasatu politic'a nationale a romaniloru cursulu s'au retrassu la ocupatiunile loru private. De aceea noi nu scimu adduce altu motivu pentru care anumitul fondu se faca acestei familie unu presentu cu 200,000 fl.—Omulu seracu si—trage de la gura buccatur'a si sacrificia denariulu s'au bese-

ricei, si acum acestu-a se venia in pusu-nariulu, negotiatorulu si proprietariulu avutu? Acest'a aru fi o nedreptate strigatori la ceriu. Se scie, in ce miseria se afla tierranulu romanu si in genere tierranulu, appartiena ellu ori si carei nationalitati. Deca are lipsa de 5 fl. trebuie se-si opepnoredie usurariloru din satu s'eu oppidu. sufletulu s'eu, si se platesca interesse cu patru parti mai multu. Cu celle 200,000 fl. cari se afla la Mocionesci, s'aru poté face 200 casse nice de pastrare p'ntu tierrani, cari aru nersâ in suta de comune binecuventare, aru sterpi usur'a cea neumana si aru oferi sermanulu tierranu, in tempuri de lipsa, unu ajutoriu momentanu, pre candu de presentu din acesti 200,000 fl. numai o singura familia trage folosulu.

Noi pretendemu deci energicu reluarea simelor ce se afla la Mocionescii si vomu reveni la acest'a pana atunci, pan candu acestei favori ne mai audite a omulu avutu pre computulu intereselor si trebuintiloru poporatu i se va pane capetu.“

Trecandu in colonele d'fariulu nostru, acestu articlu, misiunea de d'farieti ni impune detorintia, d'a nu-lu lassâ fara observatiuni. Nu dora pentru ca onorab. familia a Mocionesiloru, — carea intre romani se bucura de stima si reputatiune gener. — este in cestiune facemu acest'a, nu, pentru ca cetitorii nostri sciu bine, ca nu suntemu dedati a lingusi pre nimene, ci facemu pentru ca publiculu rom. se nu fia sedussu prin terminii cei vagi si prea generali ai correspondintiei de mai susu, si pentru ca adeverulu cere ca se se rectifice unele assertiuni neprecise, reducandu-se la adeverat'a loru valore, cu unu cuventu se spunemu, dupa câtu cunoscemu starea lucrulu, ceea ce nise pare a fi mai adeveratu, pana candu, d'in partea competente, se va face lumina deplina a su pr'a acestei cestiuni de mare importantia.

Summ'a de 200,000 fl. este elocata la familia M., nu de eri, alalta eri, ci de pre timpulu administratiunii serbesci. Precandu incepû a se agitâ cestiunea despartirei, Mocionescii incetara d'a mai platî interesurile dupa capitalu, ceea ce se dice ca ar fi superatu pre Serbi si ca ar fi fostu caus'a, ca Serbiu, cu occasiunea despartirei fonduriloru besericesci, invoiti in fine a da Rloru 250—300 mii de fl. in locu de a da Rloru bani, ori harthle publice dedera obligatiunile private alle Mocionesiloru. Unii voru se scie ca insi-si membrii familiei M., cari fusesse totodati membrii commissiunii de despartire ar fi cerutu ca obligatiunile familiei loru se fia computate in summ'a ce se venia pre partea Rloru. Adeveru este seau ba, nu potemu neci afirmâ, neci negâ, pentru ca nu avemu cunoscuti'a lucrulu. Câtu pentru interusurile remase de la acellu timpu neplatite, se scie ca acelle, socotite dupa procentele de mai nainte (5%) in ver'a annulu tr. se urcau la 30,000 fl. preem s'au publicatu in diariulu „Lumin'a.“ — Administratiunea romanesc'a a fonduriloru bes. au incunoscutiatu pre resp. debitoru, ca in viitoriu banii fundationali se voru elocâ cu 8% conditiune justificata prin impregiarile schimbate, — provocandu-i totodati a dechiarâ, vreu se platesca procentele urcate, au ca preferu a platî capetele baniloru? Nu scimu daca Mocionescii cu primitu conditiunea, ori ba, unii voru se scie ca nu s'ar fi dechiaratu inca. Acest'a este starea lucrulu, de ici in colo regularea affacerii

este de competinti'a administratiunii fonduriloru beser.

Câtu pentru assertiunea vaga, ca s'ar fi datu bani la omeni insolventi, ori cine vede, ca aceea nu se pote aplicâ la Mocionescii; ca-ci summ'a, de si considerabila, in locu inse mai securu, decâtu la d'insii nu ar poté fi elocata. Era parerea ce corresp. emitte cu privire la ajutorarea poporulu tierranu prin infiintarea de bance (casse) inca intr'unu numeru estravagante de 200. di doue sute de bance, se pare a fi uitatu dsa, ca banii fundationali nu se potu intrebuintia spre assemene speculatiuni, dar de alta parte Corr. n'au reflectatu la impregiararea ca regiele (spesele functiunarii) bancelor, mai alessu candu e vorb'a de 200, ar fi forte mari, aproape excessive si ca prin assemene operatiuni s'ar periclitâ inse-si capitaliele.

In fine, ceea ce privesce invectivele, ca Mocionescii, chiaru candu se gerau de cei mai infaacarati patrioti romani, nu ar fi facutu lucruri, prin cari s'ar fi redicatu preste nivelulu obicinuitu; ca mai tardu ar fi parasitu caus'a nat. a Rloru, etc. sunt cuvinte de adeverata insultatiune, la cari nu se respunde. Judecat'a a supr'a faptelor publice alle omeniloru nostri, se o lassâmu in competinti'a istoriei, care va scl aprecia fara partenerie, si in tota intemplarea mai justu, decum ar poté cine-va astadi. Cuvenintia inse cere, ca daca cine-va se simte chiamatu a judecâ inainte de timpu, seau are chiaru pruritul de a vellicâ cestiuni de natura delicata, se nu uite neci odata de stim'a si respectulu ce detoresce preste tote adeverulu si apoi personei.

Cat. Cens.

Oradea-mare 24. Ian. 1874.

Pr. SSa Par. Eppu Ion Olteanu, in 21 Ian. a. c. cu trenulu de sera sosi pe ne-acceptate de la Pest'a la Orade — in resiedinti'a noiei salle diecesae; eri a primitu felicitarile d'in partea Capitulu si altoru onoratori; — totu in acest'a di, Eppulu tramise capulu comitatulu summ'a de 600 fl. era primarelu cetatei summ'a da 400 fl. spre a se impartî intre seraci; si precum intielleseramu, spre ajutorarea professoriloru gimnasiali de B'iusiu assemene tramise prin Dl. Directore summ'a de 600 fl. — Se da cu socotela, ca aceste summe sunt economisate d'in spesele installatiunii solenne carea nu se va tiené, ca-ci unui-a d'ntre fericitatori, Pr. SSa disse „Candu poporulu geme in saracia si suffere fome, eu atuncinu voiu a bé si ampania cu acci-a, cari si altcum se potu ospetâ d'in alle salle.“ Dreptu aceea, Pr. SSa asta-di si-a tienutu installatiunea in modulu urmatoriu: la 9. ore st'a liturgia cu unu prentu, la 10. ore consistoriu plenariu, la care a potutu participâ si alti preuti, cari au fostu de facia, si fisculu diecesanu; — aici s'a cetitu actulu de denumire si collationalele, dupa aceea Eppulu fu felicitatu prin fostulu vicariu generalu capitulare, predandu-i guvernarea in limba latina, Eppulu a cetitu in limba romana pastoralulu s'eu, respectivu cuventulu de intrare in dieces'a, era dupa acest'a prepositulu capitulare i respunde totu in limba romana. In fine D. Augustu Lauranu fostu secretariu eppescu au declamatu o poesia in versuri elegiace, cari tiparite se si impartira intra ospeti; cu finirea acestoru-a, Epis-

Buc.

adamu-Lázár și Vincentiu Babeș. Ca reportoriu funcționării C. E. și v. s. strădarea lui Lázár o cere tribunalului din Misiore. Commiss. propune a nu se împlini în fața tribunalului, de-ora-ce nu este înaintea cu toate actele necesare. Propunerea se primesce.

Estradarea deputatului V. Babeș în ocurorului de stat, din cauza a unui raport în „Alb.“ nr. 64 an. tr. După cererea procurorului de stat, autorul acestui articol, care se ascunde sub mantelul „Patriei“, ar agita contr'ordinii și liniștii publice, și ar încerca pre guvernul și pre întreaga țară magiara cu una multime de calumnie. Sîndu că d. Babeș, care a luat a sup'ă răspundabilitate pentru articole, f'bu înveste alesu deputat, procurorile trebuie să se dea de la camera estradarea lui. Commiss. propune a se împlini cererea procurorului, cu atît mai vertos, că nu submedia vessatiune.

Alessandro Trifunatiu observa, că în cazul prezentu totu-si subversivă vessatiune, pentru că acusatul are d'a se prezenta înaintea unei curții de jurati, carea nu e compusa din conationali de ai sei, ci cetățeni pestani, cari de buna sama se ocupu întru a condamnă pre nationali. Oratele propune a se respinge propunerea commiss. de imunitate, că-ce articolul învinovat nu conține agitațiuni contr'ordinii și a liniștii publice, ci este numai un simplu act de cortesie pentru alegerile de deputati din confiniile militare provincializate.

Irányi propune, ca articolul incriminat să se cetească, pentru ca camera să se judecă, de subversivă vessatiune sau — Paczoly este de parere că cetățenii articolul nu pote avé locu, de-ora-ce unci camera ar prejudecă curții de jurati,

V. Babeș vré să vorbesca, inse „vocea omului micu“ nu este în stare să se redice preste sgomotul și strigătele inriatilor unguri. — Apoi presedintele, avendu alta ce de lucru, se apuca și trage în atenția dui Babeșu a supra §-lui 178 în regulamentul internu allu camerei, și în casuri de asemenea natura permite deputatului interessatu să vorbesca numai înainte de începerea discușiunii. (Strigăte: Să essa afara din camera! — D. Babeșu — se duce.)

Se dă apoi cetire articolului incriminat, și precum bine observă d. Trifunatiu, este decăt unu „apellu de cortesie“ către țării romani din confinie. — După cetirea articolului ungurii nu mai erau de capacitate; indignatiunea și furi'a loră eră asié în mare, încăt nice declaratiunea d. Babeșu, care-i a s'a datu cetire, nice vorbirile

3.) Silințele particularilor, societăților, guvernelor și a domnitorilor spre a se dezvoltă agricultura cătu numai se pote, ni nu dovedile cele mai pipaiate despre marea însemnatate pentru societatea omenească, — că doveda mai mare ni servesece înprezirea, că atăt cee ce nutrește pre omu, ce se îmbracă, cu ce se folosesece, cătu ce se înveselesc și incanta, — tote, tote le dă agricultura.

4.) Numai prin dezvoltarea științelor mai alesu a științelor reale, au devenitu, și națiuni, la starea loră înfloritoare; — și Boemii; acestor-a au se multimesca țara cea vigorosă ce trebuie să se dezvoltă spre a-si asperă essistintia loră natională; — numai dezvoltarea loră economică și înaltarea aceste-i a la unu înaltu grad, le face cu potintia a țiené pieptu cu lossulu și acum'a îngamfatulu loră inițiu ce-i amenintia. — D'între tote națiunile austriace e numai singura, care în pozițiunea ei izolată, de inimi de tote părți, acungiurată și baricadată, de acesti-a atâtea ori cu assaltu atacată, pote încă numai a se sustiené, ci cu successu a se luptă.

Dezvoltarea loră economică a facutu ca populațiunea muntilor gigantici, aceea populațiune care pre la annulu 1861 eră peiorie de fome, nece pane s'eu mamaliga de pesu nu aveă, asta-dî traisesece binisioru, și în tota dîu'a cafea, carnea, panea, tunulu, rachiulu s'eu, are înbraccaminte con-

deputatilor nat. Cosma, Stanescu, Romanu nu potura s'o potolesca.

Diu Babeșu în declaratiunea sa către judele de instrucțiune dice între altele, că articolul din cestiune s'a publicatu pre tempulu candu d-sa se afflă la congressulu electoralu de la Sabliu, și precum atunci îndată asié și acum reproba espressionile esagerate ce conține acellu articol, și si-esprime parerea de reu că s'a publicatu asié, precum s'a publicatu. De altmintea d-sa, nepotendu arretă pre auctoru, ica răspundabilitatea a sup'ă sa, inse crede că guvernulu va cumpeni lucrulu mai bine și nu va ambli s'eu-lu facu cu sil'a martiru nationalu.

Dupa ce mai vorbescu căti-va unguri pentru estradare, cestiunea se pune la votu și propunerea commiss. de imunitate se accepta cu mare majoritate. Contr'a au votatu deputatii nat. romani și serbi, deputatii croati și vre-o doi unguri. (La acestu obiectu vomu reveni. În nr. prossimu vomu publică în estrassu essentialu discursurile deput. nat., apoi alle lui Tisza, Tombor (croatu) și Em. Huszár, care se scapă a ammenintia, că de aci înainte processele de pressa voru fi la ordenea dillei. Red:“

De pre vallea Rodnei 1. Jan. 1874.

În Nr. 71. allu pretiuitulu diariu „Fed.“ D. Josifu Balu prentulu Ilvei-mare replicandu la celle publicate de mine în Nr. 68. referitoriu la scolele popo. din Ilva-mare Poian'a și Lesiu, me onoredia cu mai multe espressioni batjocoritorie, demne de inventoriulu loră. Ca on. cetitori s'eu nu aluneca a crede că celle publicate de mine în Nr. 68 ar' fi nesce mintiuni reutatiose dupa cumu place dui B. a asere, voi da adevurul tributulu meritoriu.

D. B. recunoscă că senatul scol. d'în Ilva-mare a publicatu concursu pentru ocuparea postulu de invetiatoriu, da, inse cumu? din ce cauza a devenitu postulu invetiatorescu vacantu? asta mi-ar' placé să mi-o spuina. Sustiene mai incolo, că nimeni nu au recursu pentru postulu currentatu și în urma afirmarea, că membrii sen. d'în Ilva-mare au alesu cu majoritatea absoluta de voturi pre Isacu Danila. A alege invetiatoriu și inca prin votare, unde nu este nici unu concurrinte, ore nu e acest'a enigma nesplicaveră? Dar' să vedemu cumu a decursu treb'a în Ilva-mare. E unu neadeveru ca s'eu nu me esprimu cu cuvintele („mintiuna grossolana“) prea estetice alle dui B. — e unu unu mare neadeveru assertiunea dsalle că postulu de invetiatoriu din Ilva-mare n'a avutu nici unu concurrinte.

Au fostu doi concurrinti și anume I. D. și I. C. din S. G. E dreptu că cesti din urma nu s'a infaciatu în Ilva-mare pana

venabila, și în mureca duce o vietă îndestulitoria. — Progressulu loră în agricultura li-a facutu cu potintia ca să vedu și în satele cele mai slabe zidindu-se curti țărănesci, staule de petra acoperite cu țigla, dicu, case și olate ca la bo ri; progressulu în economiă li face cu potintia a vedé, țărănci, muncitorie de campu, înbraccandu-se domineca în vestimente de matasa grea; — se affi în curtea (casa) țărănului câte 5 diarie pre mesa; — să vedu la botzulu unui copilu de țărănu câte 15 calesse; — și multe altele despre cari singuru în persona m'am convinsu.

5.) Numai prin dezvoltarea și ridicarea economiei se va poté lucră pentru unu viitoriu ferice a urmasilor nostri, că-ci si la noi a ajunsu să se împlinesca cuvintele dui I. Ghic'a: — „Candu copii vinu în versta, parintii alerga, ceru, striga, se roga, intriga pana ce li procura vre o deregatoria, s'eu sperantia la deregatoria, nu cugeta neci decum la neodihna, la bataia de anima, și la umilintiele ce le pregatescu, nu sciu ce pane amara li frementa sustragandu-i de la conditiunea modesta dupa care mai tardu cei mai multi au se oftie die greu! „Ecce ce sva-tuesce D. Ghic'a parintiloru cu privire la crescerea copiiloru:

„Parinti cari vi iubiti copii, cari vi iubiti patri'a! dati educatiune fiiloru vostri, dati-le invetiatura multa și senetosa, fti mandri și ambitosi pentru densii; impingeti-i în carierele acelle unde este gloria și avere

în tempulu espirarei concursulu și inca fora documintele recerute dar' și aceea e dreptu că sen. scol. și respective D. B. dupa ce au întrebatu pre Diu Vicariu, ce au vedutu că d'insulu se declarasse că de-ora ce i e absolutu fora potintia a-si castigă în pripa documintele recerute, nu dorosece alt'a decăt ca să se fie alesu interimalu pe unu annu, l'au privitu de concurrinte, ceea ce se pote vedé din actulu alegeri, condassu de Dsa, unde d'insulu figură ca candidatu. Asiă dara Ilva-mare a avutu doi concurrinti, alegerea a decursu între ambii și D. B., care au avutu cunoștința că favoritul Dsalle I. D. spre ori și ce lucru în lume e mai capace decăt spre a fi invetiatoriu, care, au avutu cunoștința că d'insulu prin indiferentismulu, lenea, beti'a sa și alte fapte inconveniente postulu invetiatorescu, dovedite în unu sîru lungu de 13. anni a devenitu cu totulu neaptu de a mai fire invetiatoriu, i-au datu totu-si votulu, și respective i-a facutu majoritate. Dsa nu au cutediatu a-si da votulu lui I. T. pentru că nu l'au cunoscutu bine, că-ci n'a avutu documintele recerute ci si-au datu votulu lui I. D. care înainte Dsalle possede destulle documinte. Acest'a e scandalulu ne mai pomenitu d'în Nr. 68. „Fed“ care au conturbatu liniștea dui B. — I. D. ca unu neabilu, cunoscutu totoruru a de pe vallea Rodnei, pentru nenumeratele sälle fapte contrarie demnitatii invetiatorescu au fostu destituitu pentru totudeaun'a d'în postulu s'eu și senatul scol. sub intiellept'a conducere a dui B., lu realege inca atunci, candu sta facia de altu concurrinte. Dui B., ca presedinte sen. scol. nici nu i-au fostu ertatu a privi pre I. D. de concurrinte sciindu că d'insulu, ca incorrigibilu a fostu destituitu. Onore celloru doi intelliginti din sen. scol. cari nu s'au lassatu sedussi de D. B., care, precum vediu din scrisorea sa, sustine abilitatea favoritului s'eu, pe bazea attestatelor bune capetate de la professorii s'ei decandu se affi în scola. — Apoi bine, deca D. B. n'au ajunsu inca pana acolo, ca să precepta că attestatele scolari teoretice nu platescu nemica daca prassea lunga de 13. anni dovedesece contrariulu.

Am dîssu în artiol. meu din Nr. 68, că: s'au vediu casuri, că copii essiti d'în scolele poporale din P. L. și Ilva-mare nu sciu, baremu ce-va scrie seau citi ceea ce precumu vediu, inca lu-au gadalitu pre d. B. Acum'a dîcu mai multu, s'au vediu casuri că copii essiti de prin scolele poporale respective, intrandu apoi în scol'a pop. sup. din San-Giorgiu, necumu se scie citi, seau scrie, dar', ca și candu ar' fi selbateci, nu sciu nici vorbi, ci la întrebările puse din partea invetiatoriloru successu numai d'în capu. —

de castigatu, indemnati-i la sciintia, la litera, la arte, la maestrie, la industria, la agricultura, la commerciu; nu-i arruncati în prapasti'a cancellarielor; că-ci acolo nu este neci renume, neci avere; nu este neci liniștea sufletului, uece multumirea animei acolo tentatiunea se affa necontentita în lupta cu consciintia, lupta în care cei mai multi cadu, că-ci nu au dobanditu în educatiunea ce li-s'a datu, poterea morala trebuintiosa ca să essa invingatori.“

„Alegerea profesiunii copiiloru este mai multu seau mai pucinu dictata de parinti, răspundere mare, că ci de la d'ins'a aterna dezvoltarea facultatiloru, progressulu intelligintiei; de la acesta alegere depinde imbunetatiunea staroi materiale a omului, consideratiunea de care se va bucură în lumelatiunile în societate, — amicii ce si va face, soci'a ce va luă; intru'nu cuventu fericea și independintia lui.“

„Nu aveti detoria mai sacra, mai grea de împlinitu decăt alegerea carierei în care voiti să arruncati copii vostri. — Afora de unu micu numeru, unu forte micu numeru de casuri exceptionali pentru tenerii de o dispozițiune naturală, o vocatiune tare, care se manifesta de sine, care învinge tote contrarietățile și obstacolele și triumfa în contr'a totoruru pedeciloru, afora de casuri de geniu, casuri forte pucinu numeroase, voi parinti decideti sorteza copiiloru prin alegerea carierei în care i bagati.“

„Porniti de iubirea ce aveti pentru den-

Unde e aci instrucțiunea. Unde e invetiamentulu intuitivu, cu care trebuie ocupatu copilulu la prim'a sa intrare în scola?

La assertiunea dui B. că adi inca mai essu copii d'în scol'a pop. sup. din S. G. cari nu sciu nici scrie nici citi, sunt chiamati a responde invetiatorii respectivi. Eu cate cunoscuc aceea scola, pote mai bine decăt d. B. declaru din capulu locului că și acesta assertiune este unu mare neadeveru, și ca atare va remané pana nu se arreta cellu pucinu unu casu contrariu. Cumca în Ilva-mare sub. I. D. s'au educatu princi cari sciu citi și scrie inca e neadeverulu neadeveruriloru.

Tinerii cari au avutu nefericirea de a se dezvoltă de 13 anni în coce nu sciu, nici unulu, nici citi, nici scrie.

Căt pentru scopulu meu, acellu-a n'a fostu a me fali că sciu scrie artiolu în foi publice ci am voitu a affa cauza cea adevărată a alegerii neaptilui I. D. și acellu-a l'am si ajunsu. Acum'a soju că D. B. au fostu tota caus'a. De la capu se impute pescele.

Căt pentru celalalte dascalituro, multimescu, observandu: că pentru a nu poté face ce-va e destulu să credi că nu poti face; era cătu pentru calapodu, — eu inca sum de parere că fie care să remana lange calapodulu s'eu, dar ca să lucre din respecteri ca acellu-a s'eu aduca onore întru tote. Eu, precumu vediu, d. B. ca propagatoriu allu culturai între poporulu nostru, au uitatu cu totulu de calapodulu Dsalle ce i este incredintiatu. Caus'a scolara e communa a tuturor-a, de la palatu pana la colib'a cea din urma țărănesca. S'eu nu credia d. B. că pentru că se affa acolo într'o communa cam imprasciata în una margine de țără, ar' avé privilegiulu de a nu fi controlatu de nimeni, că-ci acest'a nu are să se întemple.

eu.

Invitare

la siedintia publica a societății de lect. a tenerimei rom. stud. de la facultatea jurid. și archi-gimnasiulu de Oradea-Mare.

Societatea susamintita vine cu placere a însciintia pre on. publicu, că va arangia în sal'a seminariulu domesticu gr. catholicu în 1. Februariu 1874. (Domineca) dupa media-di la 5 ore o siedintia publica, în sensulu programulu urm.

1. „Diu'a luminata“ cantecu occasionalu în quartetu, intonatu de corulu vocalu seminariulu sub conducerea maestrulu de cantu Fr. Veinpolter.

2. „Discursu de deschidere“ rostitu prin conducatoriulu societății D. Iuliu Pappfalvai.

sii, credeti că țienendu la funcțiunile statulu. impletiti copiiloru vostri dîle de ferice, — credeti că li asigurati viitorulu prin leașa și prin pensiune; credeti că acelle sunt pozițiunile înalte alle societății; — d'într'unu omu care ar' fi essitu unu cultivatoriu, unu artistu de meritu, s'eu unu maestru însemnat, care să faca onore țării și să pota țiené famili'a sa în îndestulire, și deo o buna crescere copiiloru sei, faceti unu bistu functionariu, care de abié se țiene d'într'o dî în alt'a, cersitoriu de 4 ori pre annu la usiele ministriloru, rudelor, amiciilor și favoritiiloru omeniloru influenti; mariti concurrenti'a la lefe, i impingeti la sporirea impositelor și fora să sciti, pregatiti caderea morala a copiiloru vostri și ai națiunii.“

„Parinti cu iubire de copii și de națiune, deschideti ochii și vedeti că în seclulu în care traimu și în seclii în cari voru trăi copii nostri sunt locuri onorabile în tote profesiunile. — Asta-di nu mai essite alta baza de distincțiune de cătu intelligintia; nu mai pote fi alta linia de demarcatiune între omeni, decăt cee însemnata de educatiunea morala și intellectuală fiacarui individuu; numai essite și nu mai pote essite alta distincțiune decăt cee ce si-trage fia care prin portarea și prin folosulu ce aduce în societate.“

(Va urmă.)

3. „Maltu pareau frumose“ poesia essecutata de corulu instrumentalu.

4. „O voce câtra tenerime“ dissertatiune despre necessitatea studiarii limbilor culte europene, compusa si rostita de Zacari'a Rossinu, jur. an. III.

5. „Pecurariulu“ essecutatu de corulu instrument.

6. „Geniulu“ quartetu de Vebër, intonatu de corulu amintitu.

8. „Regele Carpatilor“ de Isai'a B. Bosco, dechiamatu de Gavri'a Bene jur. an. II.

8. „Frundiulitia“ quartetu, intonatu de corulu amintitu.

9. „Ann'a domn'a“ poesia de Alessandri dechiamata de Ioanu Cocisiu stud. de Cl. VIII.

10. „Cimpoile“ de corulu instrument.

11. „Barladu“ poesia de Bolintinianu, dechiamata de Giorgiu Amati, stud. de Cl. VI.

12. „Gratiosu“ de Gläser essecutata de corulu seminar.

12. „A haldokló anya“ („Mam'a moribunda“) dechiamatiune magiara de Domokos Szász, produssa de Traianu I. Farcasiu jur. de a I.

14. „Venatoriulu“ quartetu intonatu de corulu amintitu.

15. „Ardelen'a“ essecutata de corulu instrument.

16. „Spiritului tempului modernu“ trilogiu de Isai'a B. Bosco, jur. an. II predatu de autoriu, de Patriciu Coroiu jur. an. I si Vasiliu Popoviciu stud. Cl. VIII.

17. „Arcasiulu“ poesia de Georgiu Tăutu, pusa pe quartetu de Isidoru Vorobchieviciu, essecutata de corulu amintitu.

18. „Balciugulu de Bucuresci“ essecutatu de corulu instrument.

19. „Ein betrunkenen Mann“ poesia comica de Müller, predata de Sandru Boeriu stud. Cl. VIII.

20. „Multi anni“ quartetu essecutatu de corulu amintitu.

21. „Discursu de inchiare“ rostitu de Dlu Conducatoriu allu societății.

22. „Mersulu lui Mihaiu croulu“ essecutatu de corulu instrument.

Adducandu acest'a la cunoscintia publica, ni magulimu cu aceea dulce sperantia, că acellu préstimatu publicu romanescu din locu si provincia, care cu tote occasiunile a salutatu cu bucuria productiunile tenerimei studiose, nu va progat'a si manifest'a si de asta data zelulu si interessarea sa viua câtra societatea nostra de lect. apreciandu esiu modu nobilile tendintie si intrepinderi salutarie alle tenerimei, ferici-tandu-o la acesta productiune modesta cu pretiuit'a presintia, intr'unu numeru considerabilu, ce sparâmu intru interessulu puru allu incuragiarii si prosperării tenerimei romane pe terrenulu binecventatu allu culturai nationale, allu beloloru arti si sciintie.

In Oradea-Mare, 25-a Ianuaru, 1874.

Iuliu Papfalvai Zacari'a Rossinu.
conducatoiu. notariu corespund.

Romani'a. Una depesia telegrafica de la 22. Jan. ni addusse scirea, că ministrulu culteloru si allu instructiunii publice gener. Tellu, si-a datu demisiunea. Ministeriulu culteloru si instr. publ. se va administrá interimalu de ministrulu affaceriloru esterne Boerescu.

De odata cu demiss. dlui Nic. Cretulescu se vorbiá si despre a Dlui Tellu, dar acestu-a nu voiá se ceda, dicandu că singuru nu se duce, ci in poterea solidarității ministeriale au se va duce cu toti collegii sei, au va sta cu ei d'impreuna. Inse dupa scirea electr. de mai susu, omulu de bron-diu, — precum i dicea „Tromp. Carp.“ — n'avu incatro, trebui se se duca si singuru. Acum vomu vedé, daca in loculu dsalle va urmá, precum se vorbiá, D. Titu I. Maiorescu, ceea ce noi dorimu cu sinceritate, — de si D. Maiorescu, pentru schimbarea principiiloru salle politice, nu are simpatie nostre, o dorimu totu-si intru interessulu instructiunii publice pentru a carei progressu nu numai sperâmu, ci suntemu convinsicá D. Maiorescu si-va pune tote poterile sufletului si alle inimei, adeca cumca nu-i va lipsi voint'a, pre-

cum nu-i lipsesce capacitatea spre a ridica si inainta instruct. publ. in Romani'a. Nu scimu daca acea combinatiune mai subsiste inca, seau că impregiurările s'au schimbatu si pote se va fi mai affandu vre unu generalu in disponibilitate, de ce se feresca Ddiu instr. publ. a Romaniei!

Belgradulu Serbiei. Intre legile votate in sess. pres. a Scupcinei (adunarea nat.) merita tota attentionea, legea allu carei-a scopu este crearea industriei indigene. Guvernulu presentasse propunerea, ca statulu se ajutore pre toti intreprindietorii, cari voru fabrica vre unu articlu industrialu in tierra. Respectiviloru se li-se dee, inainte de tote, unu privilegiu pre 15 anni, apoi se li-se facea parte de urm. favori 1.) se li-se dee gratuitu pamenturi erariale pre tota durat'a privilegiului 2.) se li-se conceda a importa, fara vama: necesariile machine, materiale de constructiuni, carbuni etc. 3.) Se li-se dee gratuitu lemne d'in padurile statului pre totu timpulu privilegiului. 4.) Se pota si esportá fabricatele lor, fara a plati vam'a. Intreprindietoriloru se pune singur'a conditiune d'a recunoscere jurisdictiunea tierrei. Acesta mesura intellepta va avé de siguru rezultatulu doritu, că-ci capitalistii straini nu voru intardiá a intrebuintia terrenulu ceilu favorabile ce li-se deschise.

Principele Milanu au fericitatu, pre calle telegrafica, pre noulu Patriarcu Ioachim, asemenea si guvernulu serbescu prin scriessore in care se cuprinde si dorint'a ca noulu patriarcu se-i succeda restaurarea pacei in sinulu besericeii orient. (adeca a se impacá certele cu Bulgarii.)

VARIETATI.

(† Aug. Eur. Hoffmann) poetu eminente si filologu nemtiescu au moritu in 21 Jan. in castellulu Corvey, langa riulu Visurge (Weser.)

(† Necrologu.) Catarina Rezeiu nascuta Olteanu in numele seu si a celoru mai de aproape consangeni si afini anuncia cu cea mai profunda dorere a animi repausarea in Domnulu a neuitatului ei sociu Alexandru Rezeiu, fostu c. r. adjunctu la pretur'a distr. in Oravitia si in Bogsi'a, fostu protujude comitatense in Fagetu, fostu asessoru la tribunalulu cottense alu Carasiulu si in fine advocatu publicu in Logosiu, care dupa unu morbu de aprindere de plamane, in 53 annu allu etatei salle la 6-(18) Ianuaru a. c. si-a datu sufletulu in manile Creatorului seu. Fia-i tierri'n'a usiora si memori'a neuitata!

(Duellulu Suti-Ghic'a.) Multi Boeri d'in Romani'a, cari petrecu in straintate, tragu attentionea publicului europeanu mai numai prin fapte scandalose, asiá nu de multu unu surculu allu principiloru fanarioti Suti, avendu prepusu a supr'a junelui principe Ghic'a, cumca trasesc intru intimitate cu socia-sa, de care de altmintrea se despartisse, intempinandu-lu pre strata, lu bath cu bastonulu. Ghic'a in locu de a cere satisfactiune pre callea legii i ceru satisfactiunea cavalleresca ce Suti nu merita dupa fapt'a lui cea brutala. Duellulu se intemplá, Ghic'a cadu vulneratu de morte, intrandu-i in pantece glontiulu. Suti o luá la sanetos'a. Mai tardu, spre a nu fi tratatu de lasiu fugariu, declará că se va presentá inaintea tribunalului. Acum diariele d'in Franci'a annuncia, că la 31 Dec. 1873. camera de accusatiune addusse decisiunea prin care, sub accusatiune de omoru, Suti esta trasu in judecata inaintea tribunalului criminalu de Seine-et-Marne, ca autoriu allu mortii date prin duellu lui Ghic'a si sub accusatiune de complicitate in aceea-si crimă cei patru marturi (secundanti) ai duellului; Nicolaide, Mauromichale, Cortatiu si Ghic'a. Caus'a se va prertractá in primele dílle alle lui Februariu.

(Preconisatiune.) In consistoriulu straord. tienuta la 12 Jan. a. c. in Rom'a la propunerea nunciului ponteficiu de la Vi-

enna, Németh, canon. la beser. catedr. de Tomisior'a, (dieces'a Cianadului) au fostu preconisatu de eposepu. Se crede că cu dreptulu de succesiune in scaunulu eppu, in loculu actualului eppu Bonnaz, care patimesce de paralisia si carui-a Németh i-se dede eo ajutoriu. Se dice că si Eppulu Lipovnischi d'in Oradea-Mare, inca se affia pre aceea-si calle.

(Comitii supremi se voru cassa.) Diariulu „P. Loyd.“ care ca organu guvernamentale, in celle oficiale este totudeaun'a bine informatu, impartiesce scirea de mare importantia, că toti comitii supremi d'in Croati'a se voru destitui nu dora pentru vre o vina, ci pentru că desfiintiarea totale a cestei institutiuni de trantori cu lefa enorme este dejá aplicadata in principiu. Tierra intrega va salutá cu bucuria acesta mesura intellepta a Monarcului, prin care se va face totodata mare economie in bugetulu statului.

(Certe vechie.) Intre comunitatile rom. de pre valea Somesului in distr. Nausudului Rebrisor'a, Nepos s. Verar'a, si Feldr'a de un'a parte, si intre vecinatele comunitati sassesci d'in scaunulu Bistritiei: Mettersdorf, Pinticu si Iadu, de alta parte, s'a escatu de nou resbellu violinte; omorulu si vulnerarile occurru adese de ambele partii, precum se scrie diariului „Siebenb. Bl.“ — In Novembre, an. tr. intre Rebrisorani si Mettersdorani s'a intemplatu batai crunte. Esceptionalminte asta data Sassi se pare a fi invinsu pre contrarii lor (rom.) că-ci dupa o-lalta in aceste batai s'ar fi omoritu cativa romani, pre candu Sassi scapara numai cu ranele. In aceste batalie partile se servescu de puse si de pumnarie, nu numai de secure si imblacie. Ar fi de doritu, ca marginile de sub intrebare, se se assiedie o data pre callea legii, spre a se pune capetu crunteloru batalie si spre a se inchiaia pacea intre acelle comunitati indusmanite.

De altmintrea ne miramu că despre bataliele d'in Novembre a. tr. numai cu finea lui Ian. 1874. se face amintire prin diariele sassesci. Pote că daca ar fi frecatu romanii pre sassi, jupanulu Hontiu ar fi tipatu si urlatu mai de vreme, dar astfelu lassara ca se strige fratele Toderu, dar acestu-a nu se vaiera, ci tace si tiene minte!

(Domnele greco-romane d'in Pest'a) au adunatu in diu'a de Bobotedia, in beserie'a gr. orient. de aici, ajutorie pentru orfanii a caroru parinti au moritu de colera. Summ'a adunata si transpusa la loculu destinatiunii prin DDle: Mari'a Lic'a, Felno, si Agorasto, face 133 fl. 80 cr. v. a. 2 galb. imp. 1 Napoleondoru si 1 taleru. — Numitele Domne merita lauda si recunoscintia pentru staruintele lor umanitarie; si ar fi inca de doritu, ca membrii acestei avute comunitati besericesci se-si adduca aminte si de institutele umanitarie si nationale romanesci, inse cu dorere trebuie se spunemu, că dupa esperiintia de 15 anni, neci una dovada de romanetatea lor nu am veditu Scimu că pentru parastasulu lui Szécsenyi, comunitatea spesasse 3,000 fl. dar neci unu banu pentru cutare institutu rom. Membrii greci tienu mai tare la nationalitatea lor, membrii romani inse nu vreu se sclia nemica de a lor si cari nu s'a magiarisatu inca, mai vrou a se tiené de greci. Acest'a observamu despre macedo-romani, că-ce daco-romani nu se lapeda, ba numai acesti-a sustienu romanetatea comunitatii besericesci, dupa mortea nemori toriulu Gojdu.

(Spre cunoscintia) Dloru, cari ni-a facutu intrebarea, insemamu, că sortitur'a cu castiguri de auru si arg. a sortiuriloru pentru zidirea beser, cat. d'in Pest'a, s'au amenatu pre diu'a de 27 Februariu, an. cur.

(Unu casiu giganticu.) D'in New York s'a transportatu de currendu la Londou unu casiu, allu carui-a greutate face 2,200 pundi americ. (997.9 kilogr.) si care mesura in inaltime 24. policari angl. si 54 polic. in diametru (ad. inaltu 0.61, in diam. 1.37 metru) Casiulu consiste d'in 21,000 litre de lapte, — 5 dílle au statu casiu in

teascu si 40 de dílle se recer'ra peá peratiunea lui. — (Semena multu cu capetin'a de curebhu) si cu caldar mare a Ciganului R.)

(Multi amita publica.) Sub antistia besericesca gr. cath. de Ig dieces'a Logosului, vine a esprime ca profunda multiamita fiesca Pr. S. Salle Olteanu Eppu gr. cath. allu, pre care dupa cunoscut'a-i genech. course, pre sam'a miserei nostre, s'au unu ajutoriu de 53 fl in bani si unu pretiosu, precum si reu-dotatulu preutu cu una suma de 30 fl. pentru oftamu de la Atotu Potintele multi anni! Igrisiu, 22. Ian. 1874. In antistiei beser. — St. M.

Rectificare. In Nr. 79. „Fed.“ la tiamit'a publica a societății de „Alessi Sinciana“, a teog. rom. din G in locu de: Dionisiu Hortopan rochu in Seccu, e a corregge Sim Hortopan, proprietariu in Seccu.

Reporturi comerciale. Pest'a 27. 1874, Timpulu: Dupa ventulu rece asta-di au ninsu pucinu apoi s'a inseri dupa amedia-di furtuna, ceriulu s'a incutu forte ploia cu tirtialei, in urma, mai de catu, serinu si ventu. Termom. + 40 Barometru 28" 6" Ap'a cresc

Noptea spre 28 Jan. au ninsu bine, alta di timpulu serinu si rece.

Granele: S'au vendutu Cucurudiu Banatu 510 mes. pre Maiu-Juniu cu 97½ Cent. Ovcsu 2.23 de 50 pdi de la Arrabon'a, Bani si Marfa.

Effectele: Impr. de statu ung. 99½ leg. Dessarc. pam. ung. 77. 50. B. Tra 75. 50 B. Deci. Vinul. 72 B. Sortiur premie 84. 75, Sorti. 1860 cu 107, 50 d'in 1864 cu 144. 50 B. — Banc'a mun 28. 50, Cred. ung. 137.75 — 137.25, fond. 59. 25 Angl. hung. 37. Franc. 34 Banc. industr. 57.50 Galb. imp. Nap. doru 9.04 Argintu 108.

Sciri electrice.

Solnocu, 27. Jan. (11 ore nopt) Dupa lupta infocata, presiedintele elect. publica rezultatulu alegerii: ranschí 992 voturi, Makay 672 v. urmare Horanschi deputatu cu mate numai de 20 voturi. (Horanschi caudu la partit'a lui Ghiczy, se sup la noua alegere si numai abia essi urna, ceea ce dovedesce că multi alegatorii sei se instrainare de d'ins)

Goth'a 27 Ian. Impartesirile, ce letoriulu neamtii Brenner, in Zanzi fece lui Peterman, adeverescu scirea spre mortea lui Livingston. (Se dice moritu de dissenteria la 15 Aug. 18)

Petropole, 27 Ian. Foi'a off. au cia că gener. adjutantele Kotzebue numitu guvernatoriu civ. si milit. Poloniei (in loculu lui Berg, cal Poloniloru.)

Invitare.

Defigandu-se diu'a adunarei comite comitatense pe 30. Ianuaru, a. c., sub insarcinati d'in increderea concetaten nostri romani, avemu onorea d'a invit toti membrii comitetului „Reuniunei po din cottulu Solnocu-de-mediulocu si Z dejá si personalminte prin epistole av totu pe diu'a de 30 a lunei si anululu rinte definitiva si consultare a supr'a deloru ulteriori.

Zelahu, 22. Jan. 1874.

Dr Ioane Nichita. Teodoru I
advocatu. protopop

ALESSANDRU ROMAN

Propriet., edit. si red. respundiet.